

Angelägen bok för såväl forskare–läkare som journalister

Ragnar Levi. **Medical journalism. Exposing fact, fiction, fraud.** 206 sidor Lund: Studentlitteratur, 2000. ISBN 91-44-00952-6.

Recensent: Inger Atterstam, medicinjournalist, Svenska Dagbladet.

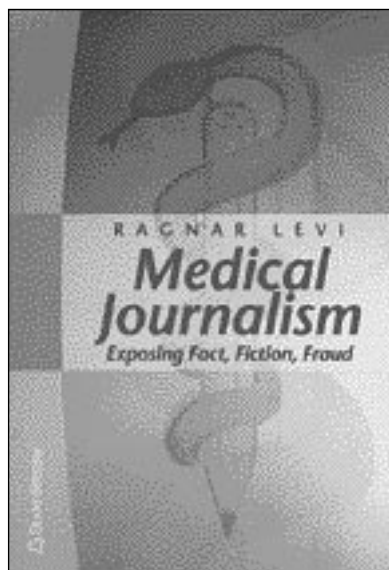
Ökad inriktning på kritisk medicinsk journalistik är det vällovliga syftet med Ragnar Levis bok »Medical journalism. Exposing fact, fiction, fraud». Lågmålt, sympatiskt och ambitiöst pläderar han för fördelarna med en kritisk medvetenhet och skepticism som utgångspunkt i mediernas rapportering om medicinsk forskning. Det är inte svårt att spåra inspirationskällorna: den starkt växande rörelsen för kritisk utvärdering av kliniska studier och för evidensbaserad medicin, i Sverige främst manifesterad av SBU där Ragnar Levi länge varit verksam.

Intervjuer med amerikanska journalister

Innehållet är nästan uteslutande baserat på intervjuer med journalister och medieexperter i USA, men går ändå att applicera också på svenska förhållanden. Möjligtvis är tanken bakom urvalet att USA skulle ha en längre tradition och erfarenhet av denna journalistiska inriktning än Europa och Sverige, vilket kan ifrågasättas. Några av de mest uppmärksammade oetiska och okritiska magplasken under de senaste åren har gjorts av namnkunniga amerikanska journalister.

Tips för ökad kritisk förmåga

Utan alltför översittaraktig pekpinne-mentalitet ger Ragnar Levi flera goda tips om hur journalister kan öka sin kritiska förmåga att självständigt värdera den störtflod av information av blandad kvalitet, främst vetenskapliga artiklar, som produceras av det medicinska forskningssamhället. Praktiska kunskaper som det normalt tar åtskillig tid för en medicinjournalist att tillägna sig på egen

hand. Inte minst slutkapitlet om Internet-publicering ger värdefull information.

Inlägg i debatten mellan medicinen och journalistiken

Ragnar Levis bok är en av få som seriöst behandlar medicinsk journalistik och den utgör en tacknämlig kvalitetshöjning av den hittillsvarande nivån på debatten mellan den medicinska professionen och journalistiken. Denna har alltför länge dominerats av misstänksamhet och slentrianmässiga anklagelser för oetisk sensationalism och okunnighet hos journalisterna, ofta baserade på några braskande kvällstidningslöpsedlar. Dessa diskussioner brukar tyvärr sällan eller aldrig leda fram till någon fruktsam eller meningsfull dialog, allra minst om kritiskt granskande journalistik.

Slår delvis in öppna dörrar

Ragnar Levi med sin bakgrund som både läkare och medicinjournalist visar en sympatisk respekt och förståelse för journalisternas arbete på detta svåra område med dess många fallgropar och problem. Han gör vad han kan för att hjälpa till. Men frågan är om han inte delvis slår in öppna dörrar. Kritisk granskning utgör ett självklart journalistiskt uppdrag, starkt inlemmat i den journalistiska självbilden. Det måste vara näst intill omöjligt att hitta en enda journalist som inte säger sig vilja vara en kritisk granskare. Ragnar Levis bok utgör därför knappast något problem för journalister.

Kritisk granskning ett hot?

Däremot är budskapet sannolikt betydligt mer svårsmält bland forskare–lä-

kare, av naturliga skäl. Ingen vill bli kritiskt granskad. Ingen vill få sina goda intentioner och sina framstående vetenskapliga insatser offentligt ifrågasatta. Det handlar om forskarens självbild och om forskningens privilegierade ställning och rykte i ett samhälle som spenderar åtskilliga skattemiljoner på denna verksamhet.

Växande motkrafter

I sin entusiasm och sannolikt på grund av bristande praktisk erfarenhet av verkligheten på landets redaktioner undervärderar också Ragnar Levi de starka och växande motkrafter som finns mot en mer kritisk och självständig medicinsk journalistik. Det kommersiella trycket ökar kontinuerligt och blir mer och mer professionellt och aggressivt. Det är inte längre bara läkemedelsindustrin som på egen hand eller via lobbyföretag och tjänstvilliga forskare agerar för att skapa okritiska reklamartiklar för sina produkter. Också universiteten och sjukhusen bygger upp egna PR-avdelningar, fler och fler forskare skaffar med stöd och hjälp av sina institutionsledningar patent, bildar egna företag med behov av riskkapital, nyemissioner och aktiehöjande goda »nyheter», de ledande vetenskapliga tidskrifterna utökar sin pressreleaseservice för att bli omnämnda i vanliga medier.

Straff mot den kritiske ett bagatelliserat problem

Visst, det är naturligtvis en journalistisk uppgift att genomsöka den dolda agendan bakom olika utspel och manipulationsförsök, kommersiellt drivna eller av andra orsaker, och där kan Ragnar Levi tipsa vara till hjälp för de mer oerfarna. Samtidigt glider han lika lätt över konsekvenserna för den journalist som försöker tillämpa en kritisk attityd i sin rapportering. Tyvärr kan denna inriktning inte alltför sällan resultera i negativa reaktioner som förvånar också de mest hårdade journalistkolleger med andra bevakningsområden. Avbrutna relationer (det som vi journalister brukar kalla »brända källor»), diskrimineringsförsök och olika varianter av förföljelser är inte ovanliga för att straffa den kritiske.

Nyttig påminnelse

Därför borde Ragnar Levis bok vara en minst lika viktig läsning för forskare–läkare som för journalister. En nyttig påminnelse om våra olika roller. •